

TÜRKİYE’NİN KÜMÜLATİF OLARAK ARTAN SOSYAL DEVLET NİTELİĞİ

Kenan Ören¹

ÖZET

Sosyal devlet profili, avantajlı kesimlere karşı engelliler, kadınlar, çocuklar, yoksullar gibi dezavantajlı kesimleri korumayı prensip eden bir nevi şefkat devleti veya maternalist devlet anlayışıdır. Refah düzeyine ulaşmış ve bu refahtan dezavantajlı kesimlerin faydalandığı bir uzlaşılı kültürüne sahip olan sosyal devlet anlayışı, ideal anlamda olmasa da optimal anlamda Türkiye’de kümülatif bir şekilde uygulanmaya başlamıştır. Bu bağlamda, engellilere, kadınlara, çocuklara, yoksullara vs dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal politika uygulamaları bilhassa son on yılda artmıştır. Bu çalışmada son on yılda gerçekleştirilen pasif sosyal politika uygulamaları analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Devlet, Refah Devleti, Sosyal Politika, Avantajlı Kesimler, Dezavantajlı Kesimler

---

¹ Do.Dr., S leyman Demirel Üniversitesi, İİBF, EKO B l m  Oėretim  yesi, koren25@hotmail.com

CUMULATIVE INCREASE OF THE ASPECT OF SOCIAL STATE OF TURKEY

Kenan Ören

ABSTRACT

Social state profile is a kind of compassion state or maternalist state understanding, which has principle of protection of those who are disadvantageous groups such as women, children, the poor against advantageous ones. Social state understanding which has already reached the level of welfare position and which has a consensus culture understanding from which disadvantageous groups benefit this welfare state has already begun to be applied in Turkey in the sense of optimal level cumulatively even if it is not ideal. In this context, social political applications concerning the disabled, women, children, the poor, etc have increased especially in the last decade. In this study, passive social political applications carried out over the last decade have been attempted to be analyzed.

Keywords: Social State, Welfare State, Social Policy, Advantageous groups, Disadvantageous groups.

GİRİŞ

Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili müzakereler sürecinde ifa etmekle yükümlü olduğu kriterler çerçevesinde sosyal devlet profilinin bilhassa son on yılda oldukça geliştiği görülmekte ve bu gelişim süreci kümülatif bir şekilde artmaya devam etmektedir. Türkiye'nin AB kriterlerine uyum sürecinde, gerek kaynakların optimal kullanımı konusunda olsun, gerekse yolsuzlukla mücadele konusunda olsun, vesayetçi yapıdan, demokrat yapıya geçiş sürecinde önemli adımlar atması, devletin sosyal devlete dönüşüm sürecini hızlandırmış ve yoksulluk, engellilik, yaşlılık, emeklilik gibi sosyal politikanın geniş anlamdaki alanlarında önemli mesafeler kat etmesine sebep olmuştur. Her ne kadar ideal anlamda bir sosyal devlet profili yakalanmış olmasa da önceden uygulanan sosyal politika uygulamalarına nispeten önemli gelişmeler sağlanmıştır. Diğer taraftan, toplumsal duyarlılığın gelişmesiyle, toplumsal mutabakat ve desteğin, hükümetin uyguladığı sosyal politikalara paralel olarak gelişme kaydetmesi, gelir eşitsizliğini azaltmada yeni politikaların geliştirilmesi, engellilere yönelik yeni politikaların uygulaya koyulması, yoksullukla mücadele gibi alanlarda köklü değişikliklerin hayata geçirilmesi gibi icraatlar, devletin sosyalleşmesi sürecinde önemli katkılar sağlamıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'nin sosyal devlet olma yolunda kat ettiği mesafeler ve sosyal devlet niteliğini kazanma yolunda yürüttüğü politikalar ele alınmaya ve analiz edilmeye çalışılacaktır.

1. SOSYAL DEVLET& REFAH DEVLETİ KAVRAMLARI

Bazı sosyal bilimciler Sosyal Devlet ile Refah Devleti kavramlarını aynı anlamda kullanmışlar, bazıları ise ikisi arasında korelasyon kurmuşlardır. Aslında, Sosyal devlet ve refah devleti kavramları arasında önemli bir fark yoktur. Ancak sosyal devlet, sosyal içerikli; refah devleti ise ekonomik içerikli konuları temsil eder. Bu iki ifade birbirinin mütemmim cüzü; yani tamamlayıcı parçalarıdır. Bu bağlamda, biri olmadan diğerinin olması pek mümkün olmamaktadır. Hatta bu iki kavramın aynı anlama geldiğini ifade eden çok sayıda sosyal bilimci bulunmaktadır.

"Sosyal Devlet" kavramı, ilk kez İngiltere'de Archbishop Temple tarafından kullanılmış olup, "Refah Devleti" ile aynı anlamda kullanılmıştır. Ancak refah devletinin 1883 yılında Bismarck'ın sosyal sigorta sistemini kurmasıyla 1920'lerde Almanya'da gündeme gelmesi bu konuda bir çelişkiye neden olmak-

tadır. Refah devleti teriminin yalnızca ekonomik gelişimini tamamlamış ülkelerde kullanılabileceğini söyleyen yazarlar olduğu gibi, sosyal devlet ve refah devleti kavramlarının aynı anlamlarda kullanılabileceğini söyleyen yazarlar da vardır (Ela, 2007: 3/Ören, 2013: 6).

Gerek sosyal devlet anlayışı ve gerekse refah devleti anlayışı olsun, her ikisinde de “insan” odaklı bir hizmet anlayışı hâkim olmalıdır. Zira tüm varlıklar insan için yaratılmıştır. Bu bağlamda insana yönelik hizmetlerin dört başlık altında toplandığını görmekteyiz (Zastrow, 2008: 7/ Ören, 2013: 6):

- **Kişisel Hizmetler:** Bu kategoride bireysel danışmanlık, kişisel gelişim, rehabilitasyon, dinî eğitim ve hastaların tedavisi gibi hizmetler yer almaktadır.
- **Koruyucu Önlemler:** Tüketici haklarını koruma, kanun yoluyla hak arama, felâketlerin önlenmesi, halk sağlığı hizmetleri vs hizmetler, sosyal hizmetler olarak bu kategoride yer almaktadır.
- **Bilgilendirme ve Öneriler:** Bu kategoride topluma yönelik eğitim, bilgilendirme seminerleri, topluma yönelik danışmanlık hizmetleri, finansal tavsiyeler, kütüphane hizmetleri gibi hizmetler yer almaktadır.
- **Bakım Hizmetleri:** Bu kategoride çocuk bakım hizmetleri, halk sağlığı ile ilgili bakım hizmetleri, işsizliğin önlenmesinde aktif istihdam faaliyetleri, kurumsal olarak halkın sorunlu kesimlerine yönelik bakım hizmetleri, refah düzeyini yükselten hizmetler, emekliliğe yönelik tedbirler ve bakım hizmetleri, sosyal güvenlik hizmetleri gibi faaliyetler yer almaktadır.

Yukarıda kategorize edilmiş olan insana yönelik hizmetler sosyal ve refah devleti niteliğini kazanmış bir devletin hizmet alanına giren hizmetler olmakla birlikte, bunlar aynı zamanda sosyal politikanın kapsam alanına giren hizmetler olup insanın mutluluğuna yönelik hizmetler olma niteliğini taşımaktadır.

2.TÜRKİYE'DE YOKSULLUĞUN AZALTILMASINDA UYGULANAN SOSYAL POLİTİKA TEDBİRLERİ

Türkiye’de son on yılda uygulanan yoksulluğun azaltılmasına yönelik sosyal politika tedbirleri sonucunda yoksulluk oranları azalma eğilimi göstermiştir. Bu eğilim TÜİK tarafından hazırlanan verilerle doğrulanmaktadır. Bu bağlamda kişi başına düşen günlük harcama miktarı, cari satın alma gücü paritesine (SGP) göre 2,15 doların altında kalan fert oranı 2011 yılında %0,14 iken, bu oran 2012 yılında % 0,06 olarak tahmin edildi. Bu da gösteriyor ki, cari satın alma

gücü paritesine göre yoksulluk profili değişmiş ve pozitif görünüme kavuşmuştur. Yoksulluk sınırı, cari SGP'ye göre 4,3 dolar olarak düşünüldüğünde, 2011 yılında %2,79 olan yoksulluk oranı, 2012 yılında %2,27'e kadar gerilemiş ve pozitif bir görünüm sağlanmıştır. Bu da gösteriyor ki, Türkiye'nin son zamanlarda yaşanan krizlere rağmen ekonomik kalkınma ile sosyal devlet paralelinde olumlu gelişmeler sağlanmıştır.

Türkiye'de yoksulluğun azaldığını gösteren göstergeler yukarıda sayılan rakamlarla sınırlı değildir. Aşağıda verilen tablo da incelendiğinde de Türkiye'nin yoksulluk profilinde önemli bir değişim söz konusu olmaktadır.

Tablo 1: Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları, 2002-2012

Yöntemler	Fert Yoksulluk Oranı (%)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ⁽²⁾	2008	2009	2010	2011	2012
TÜRKİYE-TURKEY											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27
KENT-URBAN											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96	0,97	0,94	0,60
KIR-RURAL											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92	9,61	6,83	5,88

(1) 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2002 yılı için 0,618 TL; 2003 yılı için 0,732 TL; 2004 yılı için 0,780 TL; 2005 yılı için 0,830 TL; 2006 yılı için 0,921 TL; 2007 yılı için 0,926 TL; 2008 yılı için 0,983 TL, 2009 yılı için

(2) 2007 yılından itibaren yeni nüfus projeksiyonları kullanılmaktadır.

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16023>, 2013

Türkiye'de kişi başı günlük 2.15 doların altında geliri olanların oranı 2002 yılında % 3.04 iken, bu rakam, yıllar itibariyle kümülatif bir şekilde azalma göstermiş ve 2012 yılında yüzde 1'in altına düşerek % 0.06 olmuştur. Keza dolar bazında 4.3 doların altındaki nüfusun Türkiye genelindeki oranı 2002 yılında % 30.30 iken, bu oran yine kümülatif bir şekilde azalarak 2012 yılında % 2.27'ye kadar düşmüştür. Bu da gösteriyor ki, Türkiye'de mutlak yoksul oranı oldukça fazla bir düşüş eğilimi göstermiş ve sosyal devlet olma yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Yine aşağıdaki tablo da incelenecek olunursa, Milli Gelir'den pay alan ilk % 20'lik yoksul kesimin gelir payı, 2002'den 2011 yılına kadar yine kümülatif olarak artmıştır. Aksine son % 20'lik zengin kesimin gelirden aldığı pay kümülatif olarak azalma trendi göstermiştir.

Tablo 2: % 20'lik Dilimlerin Gelirden Aldığı Paylar ve Değişim Oranları

%20'lik Dilimler	Birinci %20'lik Dilim	İkinci %20'lik Dilim	Üçüncü %20'lik Dilim	Dördüncü %20'lik Dilim	Beşinci %20'lik Dilim
1994	4,9	8,6	12,6	19,0	54,9
2002	5,3	9,8	14,0	20,8	50,0
2003	6,0	10,3	14,5	20,9	48,3
2005	6,1	11,0	15,8	22,6	44,4
2006	5,8	10,5	15,2	22,1	46,5
2007	6,4	10,9	15,4	21,8	45,5
2008	6,4	10,9	15,4	22,0	45,3
2009	6,2	10,7	15,3	21,9	46,0
2010	6,5	11,1	15,6	21,9	44,9
2011	6,5	11,0	15,5	21,9	45,2

Kaynak: TÜİK, Ekonomik Göstergeler 2012

Yukarıda verilen tabloda görüldüğü gibi, 2002 yılında ilk % 20'lik yoksul kesim gelirden % 5,3'lük bir gelir elde ederken, 2011 yılında bu pay % 6,5'e yükselmiştir. Yani 2002'den 2011'e kadar ilk % 20'lik yoksul kesimin gelirden aldığı pay % 1,2'lik bir artış göstermiştir. Aksine son % 20'lik zengin kesim 2002'de %50'lik bir pay alırken, bu oran, 2011 yılında % 45,2'ye gerilemiştir. Yani zengin kesimin gelirden aldığı pasta dilimi yaklaşık olarak %4,8 azalma trendi göstermiştir. Bu da gösteriyor ki, son dokuz yıllık sürede zengin ile yoksul arasındaki makas önemli ölçüde daralmış ve yoksulluk oranı düşmüştür. Bu da ülkemizin sosyal devlet olma yolunda, bilhassa yoksulluğu azaltma bağlamında önemli merhaleler kat ettiğini göstermektedir.

3. PASİF SOSYAL POLİTİKALAR

Pasif sosyal politikalar, işsizlik devresinde ve muhtaç durumlarda yaşanan olumsuz sonuçlar telafi etmeyi amaçlayan politikalarlardır. Pasif sosyal politikalarından olan pasif istihdam politikası, dolaylı olarak eksik istihdamı da azaltır. Zira kendi mesleğinden iş bulamayanlar pasif istihdam politikalarından yararlanarak kendi mesleği dışındaki işlerde çalışmazlar. Bu da eksik istihdamın bir kolu olan kendi mesleği dışındaki işlerde çalışma eğilimini azaltır. Pasif istihdam politikaları, işsizlere belirli bir ekonomik güvence sağlamaya yönelik olan "işsizlik sigortası" ve "işsizlik yardımı" gibi destekler sağlar ve toplum içinde saygınlığını kaybetmeden yaşama fırsatı sağlar. Ayrıca ihbar tazminatı, kıdem tazminatı gibi faktörler de pasif istihdam tedbirleri arasında sayılabilir (Ören, 2013: 89). Diğer bir ifadeyle, pasif sosyal politika, işsiz olanlar veya muhtaç durumda olanların, ihtiyaçlarının giderilmesinden ziyade, hafifletilmesi, azaltılması veya yavaşlatılması anlamına da gelmektedir.

Pasif sosyal politikalar konusunda son on yılda uygulanan faaliyetler, Türkiye'nin sosyal devlet niteliğini kazanma yolunda önemli etkenler haline gelmiştir. Bu faaliyetlerden ve uygulanan kanunlardan önemli olanları aşağıdaki zikretmek mümkündür.

• **İşsizlik Sigortası:** İşsizlik Sigortasının geçmişi daha öncelere dayansa da etkin olarak son yıllarda uygulanmaya başlanmıştır. İşsizlik sigortası gelişmiş ülkelerde olduğu gibi optimal olmasa da hiç olmamasına göre daha iyidir, denebilir. Çünkü Türkiye'de 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası ile ilgili Kanun'da belirtildiği gibi, İşsizlik Sigortası'nın ödenebilmesi için son üç yılda en az 600 günlük primin yatması (% 1 işçiden, % 1 devletten ve % 2 işverenenden kesilerek toplam %4'lük primin yatması gerekmektedir.) ve son 120 günün de kesintisiz yatması gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise hiç prim yatmasa da çalışmayan herkese devlet iş bulana kadar işsizlik sigortası ödenebilmektedir.

• **Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM):** Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından, muhtaçlara yönelik aynı ve nakdi yardımlar yapılmaktadır. Bu da sosyal devlet olmanın en önemli özelliklerinden biridir.

• **Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu(SHÇEK):** Bu kurum son yıllarda, bakıma muhtaç, kimsesiz çocuklar, 5'er, 6'şar guruplar halinde özel daireler kiralayarak devlet koruması altına alınmıştır. Böylelikle bu çocukların sosyalleşme süreci daha optimal bir düzeye ulaştırılmaya çalışılmıştır.

• **Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü:** 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu gereğince ihdas edilen yetki ile fakirlerin işlerinin sağlanması için açılmış olan imaretler (aş ocakları), yetenekli, zeki, çalışkan, fakir çocuklara düzenli bir öğrenim yapma imkânı sunmak için açılan vakıf öğrenci yurtları, fakir ve muhtaç ilkokul öğrencileri için açılan kamplar, muhtaç durumda bulunan yoksul vatandaşlara aylık nakdi yardımlar sunulmaktadır.

• **Yerel Yönetimlerin Sosyal Yardımları:** 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu ile mahalli ve müşterek nitelikte sosyal hizmet yapılması ve nüfusu 50 bini geçen yerleşimlerde çocuklar ve kadınlar için korunma evleri açma ve hizmet sunumunda özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler kullanılması eklenerek belediyelere sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri yapma görevi verilmiştir.

Yukarıda sayılan pasif sosyal politikaların yanı sıra, firmaların ödeme aczine düştükleri zaman veya iflas ettiklerinde ödenen "Ücret Garanti Fonu", kriz zamanlarında işçilerin işten çıkarılmaması için ödenen "Kısa Çalışma Ödeneği ve "İşsizlik Yardımı" gibi ödemeler de Türkiye'de uygulanan önemli pasif sosyal

politika uygulamalarıdır. Örneğin, 2008'te ortaya çıkan küresel finansal krizin Türkiye'deki etkilerini azaltmak için ve firmaların tensikata yani toplu işten çıkarma işlemlerini azaltmak için hükümet tarafından ödenen "Kısa Çalışma Ödeneği".

4. TÜRKİYE'DE UYGULAMA ALANINDA OLAN SOSYAL POLİTİKALARIN ANALİZİ

Bilindiği gibi, sosyal devlet niteliği taşıyan bir ülkede yoksul kesimlerin gelir dağılımından optimal düzeyde yararlanmaları gerekir. Dezavantajlı kesimlerin avantajlı zengin kesimlere nazaran daha fazla sosyal imkânlarla sahip olması sosyal refah devletlerinin olmazsa olmaz şartlarından. Bu bağlamda sosyal devlet niteliği taşıyan bir ülkedeki yoksul kesimlere eğitimde fırsat eşitliği açısından daha fazla imkânların sunulması, sağlık alanlarında standart bakım hizmetlerinden yararlanmaları, istihdam açısından aktif istihdam politikalarının uygulanması, işsiz kesimlere pasif istihdam politikalarının etkin olması, gelir dağılımında adil politikaların uygulanması gibi icraatların etken olması gerekmektedir (Gutman, 1988: 5). Bütün bunların gerçekleşmesi için de yoksul kesimlerin sosyal transferlerden optimal bir şekilde yararlanmaları gerekir. Gelir dağılımı politikalarının belirlenmesinde yoksullara ayrılan payın ve tahsisatın yoksullara yönelik olarak pozitif etkili bir eğilim içinde olması gerekmektedir (Aaron, 1984: 13)

4.1. Yakacak Yardımları

Türkiye'nin "Sosyal Devlet" olgusunu kazanması, bilhassa yoksullara yapılan ayni ve nakdi yardımlarla giderek artan bir şekilde mümkün hale gelmektedir. Bilhassa yoksul ailelere dağıtılan kömür yardımları önemli sosyal transferlerden bir tanesidir. 2003 yılından itibaren Türkiye Kömür İşletmelerinden sağlanan kömür, SYD Vakıfları aracılığı ile ihtiyaç sahibi ailelerimizin kışlık yakacak ihtiyacının karşılanması amacıyla hane başına en az 500 kg. olmak üzere dağıtılmaktadır (<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11845/Yakacak-Yardimlari>, 2013). Dağıtılan bu kömür yardımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Türkiye’de Yoksul Ailelere Dağıtılan Kömür Miktarları

YIL	Kömür Miktarı (Ton)	Yararlanıcı Sayısı (Aile)
2003	649.818	1.096.488
2004	1.052.379	1.610.170
2005	1.329.676	1.831.234
2006	1.363.288	1.797.083
2007	1.434.163	1.894.555
2008	1.852.278	2.347.728
2009	1.910.778	2.256.265
2010	1.957.495	2.237.423

Yakacak yardımları kapsamında 2011 yılında 2.048.786 aile için 1.920.038 Ton kömür dağıtılması planlanmıştır. Bu kapsamda 1.668.094 ton kömürün sevkiyatı tamamlanmıştır. Türkiye genelinde 2011 yılında yakacak yardımı yapılması planlanan ailelerin %83,3’üne yardım ulaştırılmıştır (<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11845/Yakacak-Yardimlari>, 2013).

Yukarıda verilen veriler incelendiğinde, 2003 ile 2010 yılları arasında yapılan kömür yardımları kümülatif olarak artmış ve daha çok aileye ulaştırılmaya çalışılmıştır. Örneğin, 2003 yılında 1.096.488 aileye, 649.818 ton kömür yardımı yapılmışken, bu rakam 2010 yılında 2.237.423 aileye ve 1.957.495 ton kömüre ulaşmıştır. Bu rakam aile bazında iki mislinden fazlaya; kömür bazında ise yaklaşık üç misline kadar yükselmiştir. Bu yardımların muhtaç ailelere ulaştırılması, Türkiye’nin son on yılda sosyal devlet olma yolunda önemli atılımlar yaptığını göstermektedir. Çünkü sosyal devletin en önemli özelliği zenginden alıp, yoksula aktararak iki kesim arasında bir uzlaşma kültürü oluşturmaktır.

4.2. Barınma Yardımları

Türkiye’de oturulamayacak derecede eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç vatandaşlara evlerinin bakım ve onarımı için ayni veya nakdi olarak yardımlar yapılmaktadır (<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11846/Barinma-Yardimlari>, 2013). Sosyal yardım transferlerinden olan bu yardımlar sayesinde ülkemizde insanca yaşama standartları artmaya başlamış ve sosyal devlet olma yolunda önemli adımlar atılmıştır. Bu yardımlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Türkiye'de Bakıma Muhtaç Hanelere Yapılan Barınma Yardımları

YIL	AKTARILAN KAYNAK (TL)	KİŞİ SAYISI
2006	919.900	415
2007	2.503.950	642
2008	40.095.703	27.501
2009	50.001.966,75	20.183
2010	14.842.429,80	1.546
2011	29.289.707,67	3.469

Kaynak: <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11846/Barinma-Yardimlari>, 2013

Not: 2011 yılında 3.469 kişiye barınma yardımları kapsamında 29.289.707,67 TL kaynak aktarılmıştır.

Yukarıda verilen tabloda görüldüğü gibi, yakacak yardımlarında olduğu gibi, barınma yardımlarında da yıllar itibarıyla kümülatif olarak önemli artışlar sağlanmıştır.

4.3. Sağlık Yardımları

Sağlık alanında son on yıl içerisinde çok önemli pozitif değişimler ve gelişmeler kaydedilmiştir. 5510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu gereğince önceden üç ayrı kategoride olan SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı kurumları tek bir çatı altında toplanmış ve sağlık hizmetlerinden ortak olarak faydalanma hakları tanınmıştır. Oysa önceden SSK'lılar sadece SSK hastanelerinde tedavi olabiliyor ve SSK'nın eczanelerinden ilaçlarını temin edebiliyorlardı. Bu kanunların yürürlüğe girmesiyle sağlık hizmetleri homojen bir yapıya büründü ve hizmetlerden tüm vatandaşlar faydalanmaya başladı. Ayrıca sevk kâğıdı gibi bürokratik sorunlar asgariye indirildi, ilaç fiyatlarında önemli indirimler sağlandı. Bu ve buna benzer hizmetlerin yanı sıra gelirleri asgari ücretin üçte birden az olanların sağlık giderleri ve bu giderlere konu olan sosyal sigorta primleri devlet tarafından karşılanmaya başlamıştır. Bunun gibi icraatlar, Türkiye'de sosyal devlet olma niteliğinin arttığını göstermektedir.

SYDGM tarafından yapılan sağlık desteklerinin yanında, nüfusun en muhtaç kesimine dahil olan ailelerin çocuklarının ve anne adaylarının temel sağlık hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan bir sosyal güvenlik ağı oluşturmak amacıyla, ülkemizin her köşesinde Şartlı Nakit Transferi Sağlık Yardımları uygulanmaktadır. Bu ailelere, okul çağı öncesi çocuklarının düzenli sağlık kontrollerini yaptıramayan ailelere ve anne adaylarına düzenli sağlık yardımı yapılmaktadır. Bu uygulama, Sağlık Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde sürdürülmektedir. Kadının aile ve toplum içindeki konumunun güçlendirilmesi amacıyla, ödemeler doğrudan annelere yapılmaktadır. (<http://www.sydgm>).

gov.tr/tr/html/265/Sartli+Nakit+Transferi, 2013). Bu bağlamda Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında, nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ailelere 0-6 yaş arası çocuklarını düzenli olarak sağlık kontrollerine götürmeleri şartı ile düzenli nakit para yardımı yapılmaktadır. Ödemeler Ziraat Bankası ve PTT'ler aracılığı ile doğrudan anneler adına açılan hesaplara yapılmaktadır. Bu alanda yapılan aylık ödemeler 23.12.2010 tarihli Fon Kurulu kararı ile Ocak 2011 döneminden başlamak üzere çocuk başına 30 TL'dir (<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11855/Sartli-Saglik-Yardimi>, 2013).

Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında aşağıda verilen tabloda görüldüğü gibi, kümülatif bir sağlık yardımı artışı sağlanmıştır.

Tablo 5: Şartlı Sağlık Yardımları

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)	ÇOCUK SAYISI
2003	0,81	24.644
2004	16,67	329.833
2005	61,29	731.784
2006	103,57	876.978
2007	95,94	999.041
2008	118,32	1.026.725
2009	137,81	753.462
2010(*)	73,40	775.204
2011	142,29	399.532

Kaynak: <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11855/Sartli-Saglik-Yardimi>, 2013

(*) 2010 yılında belirtilen fayda sahibi çocuk sayısı ilgili yıl içinde ulaşılan maksimum fayda sahibi sayısını ifade etmektedir.

Yukarıda verilen tabloda da görüldüğü gibi, 2003 yılında 24.644 çocuğa 0,81 milyon TL şartlı sağlık yardımı sunulmuşken, 2011 yılında 399.532 çocuğa 142,29 milyon TL şartlı sağlık yardımı yapılmıştır. Nispi olarak mukayese edildiğinde 2003 yılından 2011 yılına kadar şartlı sağlık yardımlarında önemli artışlar olmuştur. Bu göstergeler doğrultusunda da Türkiye'nin sosyal devlet profilinin gider arttığı görülmektedir.

4.4. Eğitim Yardımları

Yoksul kesimlerin eğitim bakımında imkânları kısıtlı olmasından dolayı, Türkiye'de son on yıl içinde yoksul kesimlere ideal veya optimal olmasa da önemli ölçüde katkı sağladığı görülmektedir. Bilhassa ders kitaplarının ücretsiz verilmesi ve kısmen tablet dağıtılması, yoksul kesimin bütçesine önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Bunların dışında aşağıdaki alanlarda yoksul kesimin eğitim ihtiyacı için önemli katkılar sağlanmış ve sağlanmaktadır (<http://www.sosyal>

yardimlar.gov.tr/tr/html/11851/Ogrenci+Barinm a+Tasima_+Iase+Yardimi, 2013):

• **Eğitim Materyali Yardımı:** Her eğitim-öğretim yılı başında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları vasıtasıyla ilköğretim ve lisede okuyan fakir ve yardıma muhtaç ailelerin çocuklarının önlük, ayakkabı, çanta, kırtasiye gibi temel okul ihtiyaçları karşılanmaktadır.

• **Şartlı Eğitim Yardımı:** Nüfusun en yoksul % 6'lık kesiminde yer alan ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere, çocuklarının okula devam etmeleri şartıyla, "Şartlı Eğitim Yardımı" yapılmaktadır. Ödemeler Ziraat Bankası ve PTT'ler aracılığı ile doğrudan anneler adına açılan hesaplara yapılmaktadır. Kız çocuklarına yapılan yardım miktarı erkek çocuklarına yapılan yardım miktarından daha yüksektir.

Aylık ödeme miktarları:

- İlköğretime devam eden erkek öğrenci için/aylık 30 TL
- İlköğretime devam eden kız öğrenci için/aylık 35 TL
- Ortaöğretime devam eden erkek öğrenci için/aylık 45TL
- Ortaöğretime devam eden kız öğrenci için/ aylık 55 TL

• **Öğle Yemeği Yardımı:** 1997 yılında başlatılan 8 yıllık temel eğitimdeki taşınmalı eğitim uygulaması kapsamında okulların bulunduğu merkezlere taşınan yoksul öğrencilere öğle yemeği verilmesini içeren bu program 2003–2004 öğretim yılından itibaren kaynağı Fondan karşılanmak üzere il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

• **Ücretsiz Kitap Yardımı:** 2003–2004 eğitim-öğretim yılından itibaren kaynağı Fondan aktarılmak suretiyle MEB tarafından ilköğretim öğrencilerinin kitapları ücretsiz verilmektedir.

• **Öğrenci Barınma, Taşıma, İaşe Yardımı:** Taşınmalı sistem dışında kalan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ulaşım barınma vb. ihtiyaçlarına yönelik Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca verilen desteklerdir.

• **Özürü Öğrencilerin Okullarına Ücretsiz Taşınması:** "Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerin Okullara Erişiminin Sağlanması İçin Ücretsiz Taşınması Projesi" Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Özürü İdaresi Başkanlığı ve Genel Müdürlüğümüz işbirliği ile 2004–2005 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaktadır.

- **Yüksek Öğrenim Bursları:** 1989 yılından itibaren, ailesi dar gelirli yüksek öğrenim öğrencilerine başarılı olmaları şartıyla, her yıl 9 ay süresince Fon kaynaklarından karşılıksız burs verilmekteydi. Yüksek öğrenim bursları, 2003–2004 öğretim yılından itibaren Kredi ve Yurtlar Kurumu'na devredilmiştir. Fondan, geçmiş yıllarda burs almaya hak kazanan başarılı öğrencilerin burs ödemelerine devam edilmektedir.

4.5. Engellilere Yönelik Sosyal Politikalar

Son on yılda engelli bireylere yönelik olarak önemli haklar sağlanmıştır. Örneğin yatalak ve bakıma muhtaç engellilere maaş bağlanması, örgün eğitime devam eden ve özel eğitime ihtiyaç duyan ve ilk ve ortaöğretimde okuyan engelli öğrencilerin ücretsiz olarak taşınım, eğitimlerinin sağlanmasına yönelik olarak Özürlüler Dairesi ve Millî Eğitim Bakanlığı marifetiyle bilhassa ücretsiz taşıma konusunda önemli katkılar sağlanmaktadır. Dezavantajlı kesimlerin içinde belki de en dezavantajlı kesim olan engellilerin bu şekilde desteklenmesi sosyal devlet olmanın en önemli göstergelerindedir.

Aşağıdaki tabloda engelli taşıma ile ilgili göstergeler verilmiştir.

Tablo 6: Özürlü Öğrencilerin Okullarına Ücretsiz Taşınması ile ilgili Göstergeler

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)	ÖĞRENCİ SAYISI
2005	1,94	6.900
2006	16,56	16.171
2007	21,07	28.500
2008	29,27	25.933
2009	37,33	27.205
2010	48,84	35.024
2011	60,59	40.223

Kaynak: <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11852/Ozurlu-Ogrencilerin-Okullarina-Ucretsiz-Tasinmasi>, 2013

Yukarıda verilen tabloda da görüldüğü gibi, engellilere yönelik olarak, taşınmalı eğitim kapsamında ayrılan kaynak yıllar itibariyle artmıştır. Her ne kadar 2005 yılı ile 2011 yılları arasındaki öğrenci ve ayrılan ödenek arasında doğru orantılı bir artış kaydedilmemiş olsa da, finansal miktar oldukça fazla bir artış göstermiştir.

4.5.1. Kamuda ve Özel Sektörde Engelli İşçi İstihdamı

Son yıllarda devletin engelli işçi istihdamı konusundaki icraatları da yine ideal ve optimal olmasa da önemli ölçüde gelişme kaydetmiştir. Bu durum aşağıdaki tabloda net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 7: Kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasında istihdam edilen işçilerin yıllara göre dağılımı

Yıllar	Başvuru	İşe Yerleştirme			Yerleştirme Oranı
		Kamu	Özel	Toplam	
2012	83.955	-	-	35.531	1,030
2011	35.151	468	37.982	38.349	1,221
2010	36.144	295	31.962	32.257	0,892
2009	40.519	545	25.860	26.405	0,652
2008	48.480	427	21.540	21.967	0,453
2007	36.397	573	17.291	17.864	0,491
2006	28.236	1202	22.579	23.781	0,842
2005	25.859	1728	21.589	23.317	0,902
2004	38.955	1320	15.855	17.175	0,441
2003	49.218	464	12.017	12.481	0,254
2002	23.117	657	10.226	10.883	0,471

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/> 2013

Yukarıda sunulan tabloda da görüldüğü gibi, kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasında istihdam edilen işçilerin yıllar itibariyle oranları kümülatif bir şekilde artmış ve sosyal devlet olma yolunda önemli adımlar atılmıştır. Ancak bu rakamlar yeterli değildir. Hükümetin engelli istihdamı konusunda daha fazla duyarlı olması ve ihdas edilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı marifetiyle daha fazla engelli istihdamı oluşturulması gerekmektedir.

Yukarıdaki tabloda 2002 yılında gerek kamu ve gerekse özel kesimdeki işe yerleştirme oranı % 0,471 iken, bu oran 2012 yılında % 1,030'a yükselmiştir. Bu da gösteriyor ki, Türkiye'nin engelli istihdamı konusundaki politikaları ideal ve optimal olmasa da önemli ölçüde uygulanmaya başlamıştır. Diğer bir ifadeyle bu tablo gelecek için ümit verici bir tablo olmasına rağmen, kat edilmesi gereken mesafe oldukça fazladır.

4.5.2. Memur Kadrosunda İstihdam

Bilindiği gibi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre; "Kurum ve kuruluşlar bu Kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda % 3 oranında özürlü çalıştırmak zorundadır." Bu bağlamda kamu kesimine, tüm çalışanların % 3'ü kadar memur alımı gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak geçmişten günümüze kadar incelendiğinde, bu kuralı en çok ihlâl eden kurumun devletin bizzat kendisi olmaktadır. Engelli çalıştırma zorunluluğunu ihlâl eden özel sektör kuruluşlarına cezai müeyyide uygulayan devletin kendi kurumlarında bu

kuralı ihlâl etmesi bir paradoks oluşturmaktadır. Bu durum son zamanlarda önemli ölçüde değişmiş bulunmaktadır. Gerek ÖMSS ile ve gerekse kura yoluyla devlet dairelerine alınan engelli memur alımları ideal anlamda olmasa da önemli ölçüde engelli memuru istihdamı sağlamaktadır.

Devlet Personel Başkanlığı verilerine göre, 2001 yılından itibaren kamu kurumlarında engelli kontenjanında istihdam edilen engelli memurların yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 8: Kamu kurumlarında engelli kotasında istihdam edilen memurların yıllara göre dağılımı

Yıllar	İşe Yerleşme
2013 (Mart)	27.443
2012	*
2011	20.829
2010	18.787
2009	10.357
2008	9.966
2007	9.193
2006	8.915
2005	8.717
2004	8.717
2003	6.727
2002	5.777
2001	4.911

*2012 yılının verisi DPB tarafından veri yayınlanmamıştır.

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx>, 2013

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, kamu kesiminde engelli memur alımı kümülatif bir şekilde artmakta ve sosyal devlet profili konusunda Türkiye'nin önemli mesafe kat ettiği görülmektedir.

4.7. Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları

Türkiye'de son on yılda kadınlara yönelik sosyal politika uygulamaları bilhassa aktif istihdam politikaları bağlamında nispi olarak artış göstermiştir. Sosyal devletin profili bağlamında düşünüldüğünde en dezavantajlı kesimlerden biri olan, birçok yönden istismar konusu olan ve yoksulluk açısından en fazla sorun yaşayan kadın ve çocukların pozitif ayrımcılığa tabi tutulmaları gerekmektedir. Bu bağlamda 2010 Referandumu'nda "Kadın, çocuk ve engellilere" pozitif ayrımcılık yapılmasına dair bir revizyona gidilmiştir. Bu çerçevede

bu kesime yönelik bazı pozitif ayrımcılık uygulamaları başlatılmıştır. Örneğin üç çocuklu olup asgari ücretle geçinenlerin vergi muafiyeti gündeme getirilmiş, kadınların doğum izinleri artırılmıştır.

Pozitif ayrımcılık bağlamında yoksul kadınların sorunları ele alınmaya başlanmış ve aşağıda zikredilen mikro kredi uygulamaları gibi çözüm önerileri sunulmaya başlanmıştır.

Kadınların yoksulluktan daha çok etkilenmelerinin nedenlerinin başında; daha düşük ücretle, garantisi olmayan, finansal güvenliği ve sosyal güvenliği olmayan işlerde çalışmayı kabul etmeleri gelmektedir (Altay, 2007: 5/Ören vd, 2012: 318). Türkiye'de kadın yoksulluğunu istatistiksel olarak ifade edilmesinde net değerleri görmek zordur. Bu nedenle kadın yoksulluğuna ilişkin gözlem ülkemizde, kadının istihdamdaki oranlara ya da kadın-yoksulluk ilişkisinin ele alındığı çalışmalar aracılığıyla yapılabilmektedir. Ülkemiz genelinde kadın istihdamının genel özellikleri aşağıdaki gibidir (Ören vd, 2012: 319):

- İşgücüne düşük düzeyde katılım,
- Şehre göç eden kadınların istihdam dışında kalmaları,
- Düşük eğitim istihdamdan yeterince yararlanamamalarında belirleyici olmakta, Kırdaki istihdam edilen kadınlar büyük ölçüde ücretsiz aile işçisi,
- Kentte kayıt dışı sektörde asgari ücretin altında çalışmaktalar,
- Evde sigortasız fason işlerde çalışmaktadır.

Kısacası kadın istihdamı, erkeklere nazaran oldukça sorunlu bir süreç izlemekte ve ücretler açısından da doğrusal orantılı olarak eşit işe eşit ücret ilkesine zıt bir şekilde sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar genel olarak aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Kocacık ve Gökkaya, 2005:196; Koray ve diğ., 1999:16 17; Çolak ve Kılıç, 2001:7; İlkaracan,1998:286/ Ören vd, 2012: 319).

- Tarım sektörünün toplam istihdamdaki payının büyüklüğü,
- İstihdamdaki kadınların daha çok ücretsiz aile işçisi olması,
- Bazı bölgelerde şehirleşmenin yeterince sağlanamamış olması,
- Medeni durumları,
- Kültürel alışkanlıklar ve gelenekler.

4.7.1. Kadın ve Mikro Kredi

Türkiye'de kadın istihdamı konusunda mikro kredi uygulamaları önemli ve etken bir rol üstlenmiştir. Mikro kredinin amacı, klasik yollarla kredi alamayacak yoksul ve dar gelirli insanların kendi kendilerine gelir getirici faaliyetlerde bulunmaları, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlayacak sermaye ihtiyacını gidermektir. Kadınlar bu uygulamanın en çok gözlemlendiği kesim olarak kar-

şımıza çıkmaktadır. Çünkü kadının toplumdaki görelî yoksulluğu ve yoksunluğu, kadınlara yönelik ya da kadınları hedef alan kalkınma stratejilerini üretmeyi gündeme taşımaktadır (Ören vd., 2012: 319).

Kalkınmanın pasif paydaşları olarak görülen kadınların ülkemiz kalkınma çabaları içerisinde yetersiz varlığı, sosyal ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi adına kadınların güçlendirilmesi gerekliliğini gündeme taşımıştır. Bu çerçevede geliştirilen uygulamalardan biri olarak karşımıza çıkan mikro kredi, kadınların ekonomik faaliyetlere katılımlarını sağlama yoluyla ekonomik güçlenmeye yol açacağı ve güçlenmenin diğer boyutlarının gerçekleşmesi yönünde de önemli bir katkı sağlayacağı savunulan bir uygulamadır. Mikro kredinin kadınlara verilmesinin nedenleri, kadın yoksulluğunun yüksek seviyelerde yaşanması ve kadınların ellerindeki parayı hane halkının refahı için harcaması olasılığının daha yüksek olduğu yönündeki tespitlere dayandırılmaktadır. Ayrıca kadınların borçların zamanında geri ödenmesi konusunda daha duyarlı olmaları, mikro kredi hizmetinin kadınlara yönelik olmasını destekleyen bir diğer gerektir. Genel olarak bu temel gerektirelere ek olarak mikro kredinin hedef kitlesi olarak çoğunlukla kadınlara yönelmesinin nedenleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Baltacı, 2011: 61-65; Güzel, 2011:86/'den naklen Ören vd, 2012: 318).

- Kadınların yoksullar arasında çok büyük oranda yer aldığı genel olarak kabul edilmesi,

- Kadınların gelirlerinin çoğunu aileleri için harcaması. Yani kadınların gelirleri arttıkça bu gelirlerini daha çok ailenin geçimine yönlendirip, daha az ise kişisel tüketime yönelmeleri,

- Sürdürülebilirlik temelinde kadınların geri ödeme oranlarına ve işbirliğine yatkınlıkları,

- Kadınların finansal kaynaklara eşit erişiminin sağlanmasının bir insan hakkı olarak gerçekleştirilmesi gerekliliği görüşü,

- Mikro kredinin kadınları güçlendirmede etkili bir araç ya da başlangıç noktası olduğudur.

Kadının yoksulluğuna karşı hayata geçirilen mikro kredi uygulamasının kadın için yarattığı sonuçlar mikro kredinin başarısı ve yaygın etkisini anlamak için önemli bir değerlendirmedir. Bu açıdan literatürde mikro krediye yönelik getirilen olumlu değerlendirmeler ve eleştirilere aşağıda yer verilmiştir.

Mikro kredinin genel olarak kadınlara sağladığı yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir. (Djuraev, ...2,15-17/ Ören vd, 2012: 319)

- Kadınların kendi kendilerine gelir getirici faaliyetlerde bulunmaları, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlayacak sermaye ihtiyaçlarını gidermeye yöneliktir,

- Geleneksel bankacılık sistemi tarafından kapsanmayan insanlara yönelik oluşu onların iş hayatına girmelerine yardımcı olmaktadır,

- Mikro kredinin teminat, kefalet, icra ve mahkeme süreçleri takip edilmeden verilen küçük bir sermaye oluşu, özellikle sosyal güvencesi ve teminatları olmayan kadınlar için cesaret verici bir nitelik taşıması,

- Mikro kredi vererek insanların kendi işlerini kurmalarını ve kendi ayakları üzerinde durmalarının teşvik edilmesi, karşılıksız para vermektense daha etkin ve kalıcı çözümler doğurmaktadır,

- Kendi işlerini kurmak, kendi ayakları üzerinde durmak, borçlarını ödeyebilmek yoksul insanlar için maddi zenginlikten öte sosyo-psikolojik tatmin sağlamaktadır,

- Mikro kredi ile kendi işlerini kurmalarına imkân verilen kadınlar zamanla iş tecrübesi de edinerek, eğitilmelerinde ve kişisel olarak kendilerini geliştirmelerinde de katkı sağlayabilmektedirler,

Genel anlamda mikro kredi uygulamaları aşağıda verilen alanlarda gerçekleştirilmektedir.

Tablo 9: Mikrokredi Ürünleri

Kredi Çeşidi	Açıklama	Verilen Miktarlar	Vade
Temel Kredi	İlk giriş kredisidir	Yeni üyeler için: 100-1.000 TL Eski üyeler için: 100-2.000 TL	46 hafta
Girişimci Kredisi	Dukkanı olan ya da eski üyelere verilen bir kredidir	1.000 TL ile başlar; eski üyeler için 10.000 TL'ye kadar verilir	46 hafta
Hayvancılık Kredisi	Üyelerin Bayram'dan önce büyük yada küçükbaş hayvan besleyip satabilmeleri için bir kredidir	100-2.000 TL	26 hafta
Sosyal Kalkına Kredisi	Üyelerin kozmetikler, temizlik malzemeleri, kahve gibi belli ürünler satabilmeleri için bir kredidir	250-1.000 TL	46 hafta
İletişim Kredisi	Üyelerin cep telefonu taksitli olarak alabilmesi için bir kredidir	En çok 3 adet telefon (fiyatlara bağlı)	40-46 hafta

Mücadeleci Vatandaş Kredisi	Dilencilere kendi paralarını kazanmalarını teşvik etmek için bir kredidir	100-1.000 TL	Duruma bağlı
Eğitim Kredisi (üzerinde çalışılıyor)	Üniversite öğrencileri için bir kredidir	(Üzerinde çalışılıyor)	(Üzerinde çalışılıyor)

Kaynak: <http://tgmp.net/MikrokrediHakkinda.aspx>, 2014

Mikro kredi, daha çok kadınların girişimcilik yönünü geliştirmek için uygulanan bir kredi türü olmuştur. Aşağıda Türkiye çapında ödenen mikro kredilerin büyük bir kısmı kadınlar tarafından kullanılmış ve istihdam alanları açılmıştır. Açılan istihdam alanları sadece kadınlara iş sahası oluşturma olarak algılanmamalı, aynı zamanda Türkiye'nin Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH)'na kattığı katkının önemi de göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 10: Türkiye Geneli Mikro Kredi Kullanımına İlişkin İstatistikler 2010

Bilgiler	Yıllar			
	2010	2009	2008	2007
Şube	65	56	16	9
Personel	210	194	124	60
Üye	42.306	29.077	16.556	7397
Merkez	2.906	2.032	1.254	422
Mikro kredi kullanan sayı	40.467	28.314	15.369	6925
Dağıtılan Kredi Miktarı	74.122.621	41.175.378.50	20.008.555.50	9.580.336.00

Kaynak: www.tgmp.net, 2010 Yılı Faaliyet Raporu

Yukarıda verilen tabloda da görüldüğü gibi bilhassa kadınlara yönelik olarak uygulanan mikro kredi miktarları yıllar itibariyle kümülatif bir şekilde artmış ve istihdam oluşturma açısından önemli katkılar sağlanmıştır. Bu da gösteriyor ki, Türkiye'de kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık giderek gelişmekte ve sosyal devlet profili iyileşmektedir.

Mikro kredinin dışında kadınlara yönelik olarak istihdam oluşturma konusunda devlet teşvikleri de önemli ölçüde istihdam oluşturan niteliktedir. Örneğin 18 yaşın üstündeki kadınların istihdam edildiğinde uygulanan teşvikler bulunmaktadır. Bu bağlamda kadın istihdamı sağlayanların işveren payı hazine tarafından karşılanmaktadır. Bu uygulama neticesinde 2008'den bu yana 1 milyon 357 bin kadın çalışan bu teşvikten faydalanmıştır (Çelik, 2013: 50).

Bütün bunların dışında 2010'da yapılan referandumla kadınlara, engellilere ve çocuklara yönelik pozitif ayrımcılık çerçevesinde bir takım olumlu uygulamalardan da söz etmek gerekir. Örneğin kadınların doğum izinlere

8+8'den 9+9; yani doğumdan önce 9 hafta ve doğumdan sonra 9 hafta izin uygulaması şeklinde revize edilmiştir. Bütün bunlar gösteriyor ki, sosyal devlet profili bağlamında önemli bir yer tutan kadın korumacılığı konusunda önemli adımlar atılmış ve atılmaya da devam etmektedir.

SONUÇ

Türkiye'de 2001 öncesi yıllarda uygulanan ve sosyal devlet profili prensiplerine uyan uygulamalar son derece sınırlı olmuştur. Gerek siyasi istikrarsızlıklar ve gerekse Türkiye'nin bekasını tehdit eden terörizm gibi unsurlar olsun, Türkiye'nin dezavantajlı kesimlerine yönelik gereken ihtimamı göz ardı etmiştir. 2001 yılından itibaren Türkiye'nin kalkınma hamlesi kümülatif bir şekilde canlılık kazanmış ve bu bağlamda sosyal devlet profili de gelişmeye başlamıştır. Gerek dar anlamdaki sosyal politikalar ve gerekse geniş anlamdaki sosyal politikalar ideal düzeyde olmasa da optimal düzeyde üretilmeye başlamış ve Türkiye'deki işsizler, engelliler, kadınlar, çocuklar gibi dezavantajlı kesimlere yönelik olumlu sosyal politikalar üretilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda işsizlere yönelik olarak önceden ihdas edilen ancak çok fazla etkin olmayan "İşsizlik Sigortası" kadın, çocuk ve engellilere yönelik "Pozitif Ayrımcılık" uygulamaları gibi sosyal politikalar kümülatif bir şekilde üretilmeye ve uygulanmaya başlamıştır.

Bütün bunların dışında, Türkiye'de pasif sosyal politikalar ve pasif istihdam politikaları gibi faaliyetlerin kümülatif bir şekilde artması, Türkiye'nin sosyal devlet profilini pozitif anlamda geliştirmektedir. Örneğin, engellilerin istihdamı konusunda Özürlü Memur İstihdamı, (ÖMSS)'nin ihdas edilmesi, yatalak hastalara evde bakım ve aylık bağlanması, kadınlara yönelik mikro krediler, doğum izinlerinin uzatılması gibi birçok alanda dezavantajlı kesimlere yönelik gerçekleştirilen sosyal politikalar, Türkiye'nin sosyal&refah devleti profilini oldukça önemli ölçüde geliştirmektedir.

Geleceğe yönelik olarak, Türkiye'nin kalkınmasına yönelik atılan adımların bir takım engellerle sekteye uğratılmaması halinde, Türkiye'nin sosyal devlet profili gelecekte daha etkin bir görünüm kazanacaktır. Türkiye stratejik konum açısından olsun ve gelişmeye meyilli imkânları açısından olsun, güçlü sosyal devlet niteliği ile geleceğin en parlak ülkelerinden biri olmaya namzet bir ülkedir.

KAYNAKLAR

AARON, Henry J., "Six Welfare Questions Still Searching for Answers". Brooking Review's, Fall, 1984

ALTAY, Asuman, "Küreselleşen Yoksulluk Olgusunun Önlenmesinde Mikrofinansman Yaklaşımı", Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 510, 2007

DJURAEV, Nurjan, Mikro Kredi Sistemi Ve Kırgızistan, Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008

ÇELİK, Şerif, "Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi", <http://www.hininsitesi.com/yazdir.asp?ID=382>, 26.05.2011

ÇOLAK, Ö. Faruk ve Kılıç Cem, Yeni Sanayileşen Bölgelerde Kadın İşgücü Arzı: Şanlıurfa Örneği, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 214, 2001

ELA, E.D., Sosyal Devlet Anlayışındaki Değişikliklerin Türkiye' de Uygulanan İstihdam Politikalarına Etkisi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007

GUTMAN, Amy, Democracy and Welfare State, New Jersey, USA, 1988

İLKKARACAN, İpek, Kentli Kadınlar ve Çalışma Yaşamı, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998

KOCACIK, Faruk ve Ve dv. B., Gökkyaya, "Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C: 6.

KORAY, Meryem, Sevda, Demirbilek, Tunç Demirbilek, (Proje Araştırmacıları), Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1999

ÖREN, Kenan, Sosyal Politika, Nobel Yayınları, Ankara, 2013

ÖREN, Kenan, Nilüfer Negiz, Elvettin Akman, "Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi: Deneyimler Üzerinden Bir İnceleme", A.Ü., İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi / Journal Of Economics And Administrative Sciences, Cilt 26, Sayı 2, 2012

TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/>, 2014

ZASTROW, Charles, Introduction to Social Work and Social Welfare, Empowering People, Ninth Edition, Thomson/Brooks/Cole Pub. Canada, 2008

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16023>, 2013

<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11845/Yakacak-Yardimlari>, 2013

<http://www.sydg.gov.tr/tr/html/265/Sartli+Nakit+Transferi>, 2013

<http://www.iskur.gov.tr/> 2013

www.tgmp.net, 2010 Yılı Faaliyet Raporu

<http://tgmp.net/MikrokrediHakkinda.aspx>, 2014

<http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx>, 2013

KANUNLAR

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası ile ilgili Kanun

5737 Sayılı Vakıflar Kanunu

5393 Sayılı Belediyeler Kanunu